

Имом ҒАЗЗОЛИЙ

ҚИРҚ ҲАДИСИ ҚУДСИЙ

Тошкент ислом университети
нашриёт-матбаа бирлашмаси
Тошкент - 2008

«Ҳужжатул-Ислом» номи билан дунёга машҳур Имом Фаззолий тасниф этган ушбу рисолада қирқ қудсий ҳадис таржимаси ўрин олган. Мазмун-моҳиятидан келиб чиққан ҳолда ҳар бир ҳадисга рамзий сарлавҳалар қўйилди.

Бу ҳадисларда жамул-жам бўлган маънолар зукко ва маърифат-талаб ўқувчини асло бефарқ қолдирмайди.

Сўзбоши муаллифи:
Абдулҳай АБДУЛЛАЕВ
филология фанлари номзоди, доқент

Масъул муҳаррир:
Абдулазиз МАНСУР

Тақризчи:
Зоҳиджон ИСЛОМОВ
филология фанлари доктори, профессор

Араб тилидан Рашид ЗОҲИД таржимаси

Муҳаррир:
Анвар АҲМАД

БУЮК ҲАҚИҚАТНИ АНГЛАШ

Инсон эзгу ва ҳақ сўзни яхши кўради, ширин сўзнинг гадоси. Айниқса, бу фоний дунёнинг бебақолигини англаган киши ўзини буюк савол-жавоб кунига тайёрлаб боради. Уша кун тилига бирор калима келмай, шарманда бўлишидан қўрқади. Ҳар кун нафсини тергайди, гуноҳкорлигини, бандалигини эслаб туради. Аллоҳнинг каломини қалбига муҳрлайди. Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам ҳадисларини ўз турмуш тарзи учун дастурул-амал қилиб олади.

Ҳозирги куннинг ўқувчиси, Қуръони каримнинг бир неча маъно таржималари ва тафсириларидан, ҳадиси шариф ва унинг шарҳларидан баҳраманд бўлиб келмоқда. Ва айнан ана шу мўътабар манбалар ҳар бир инсон ҳаёти учун ниҳоятда муҳимлиги ҳар лаҳзада сезилиб турибди. Ҳар ким бу бебаҳо хазинадаги маънавий жавҳарлар билан умр мазмунини безаш ҳаракатида юрибди. Кимлардир биргина оятнинг моҳиятини дил-дилдан англаб, ҳеч қандай таруддудга тушмай, покланган ҳолда пешонасини саждага қўйди. Албатта Аллоҳ ҳидоят берган кимсани ҳеч ким адаштира олмайди ва айни чоқда Яратган Зот адаштириб қўйган кимсани ҳеч бир банда ҳидоят йўлига сола олмайди. Ҳидоят ҳам, ризқ ҳам Унинг измида...

Аллоҳнинг илоҳлигини англаш учун қалбни ғафлат уйқусидан уйғотиб, бир марта қабр зиёратига бориш кифоядир, эҳтимол.

Аллоҳнинг буюк қудратини англаш учун одам умр бўйи китоб ўқиган олим бўлиш шарт эмас. Инсон ўз нафсига назар солиши, кўзгудаги аксига боқиб, шу бир жуфт кўз албатта эртага қабрда қуртларга энг биринчи ем бўладиган аъзо эканини хотирлаши етарлидир, эҳтимол.

Аллоҳнинг ҳар нарсага қодирлигини англаш учун йиллаб умрини зое кетказиш шарт эмас. Қўлга кирган зирапча ёки ернинг бир силкиниши, биргина оят маъносига ёки осмон даласида сочилиб ётган юлдузларга ақл кўзи билан бир қараш кифоядир, эҳтимол.

Нима бўлганда ҳам Аллоҳ ҳидоят насиб қилган ақл эгалари учун бу оламда белги-аломатлар кўп...

Энг асосийси албатта Аллоҳнинг каломи, Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ҳадислари. Шунингдек, мақом эътиборидан бу икки табаррук манба орасидан жой олган ҳадиси қудсийлар ҳам борки, улардан бохабарлик ҳар ким учун фойдалидир. Ушбу раббоний ҳадислар ўқилганда одам ўзини тафтиш қилишга тушади, чуқур ўйга толади. «Эй иймон келтирганлар, нима учун бажармаган нарсаларингизни гапирасизлар? Қанчадан-қанча гапларни гапирдингиз-да, уларнинг хилофини бажарасиз. Қанчадан-қанча нарсалардан ман қиласиз-да, ўзингиз ундан тўхтамайсиз. Қанчадан-қанча нарсага буюрасиз-да, ўзингиз уни бажармайсиз». Бу сатрларни бепарво, лоқайд ўқиш мумкинми?

«Эй Одам фарзанди, сўзинг мулойим, амалинг қабиҳ бўлса, унда мунофиқларнинг раисисан».

Илм-маърифатнинг қадр-қиймати жуда муҳим. Олимнинг илмига амал қилиши ундан муҳимроқ. Шу маънода ҳадиси қудсийда айтилади: «Эй Одам фарзанди! Амалсиз илм худди ёмғирсиз чақмоққа ва момақалди роққа ўхшайди. Илмсиз амал худди мевасиз дарахтга ўхшайди. Амалсиз олим худди ўқсиз камонга ўхшайди». Ҳар бир олим зоти бу буюк ҳақиқатни англаши лозим эмасми?

Бу дунёда ҳалол билан ҳаромнинг фарқига бормай юрган ғафлат бандаларига «Эй Одам фарзанди! Билгин, албатта ҳалол нарса қатра-қатра бўлиб келади. Ҳаром нарса эса сел каби келади. Сен бойликка хурсанд бўлма, чунки у абадий эмас», деган ҳақиқат садоси таъсир қилмаслиги мумкинми?

Хуллас, ушбу қирқта ҳадиси қудсийда жамул-жам бўлган маънолар зукко ва маърифатталаб ўқувчини асло бефарқ қолдирмайди, деб ўйлайман.

Абдулҳай АБДУЛЛАЕВ,
филология фанлари номзоди

ҲАЙРАТ

«Эй Одам фарзанди! Киши ўлимга иймон келтириб, яна қандай хурсанд бўлаётганидан ажабландим. Ҳисоб-китоб бўлишига иймон келтириб, мол-дунё тўплаётганига ажабландим. Охиратга иймон келтириб, нечук роҳатланаётганига ажабландим. Дунё ва унинг заволига ишониб, нечук унга хотиржам бўлаётганига ажабландим. Тилида олим, қалбда жоҳил кишидан ажабландим. Сув билан ўзини покласа ҳам, қалби покланмаган кишидан ажабландим. Одамларнинг айблари билан машғул бўлиб, ўзининг айбларидан ғофил қолган кишидан ажабландим. Аллоҳ таоло кузатиб турганини билган ҳолда яна қандай Унга осийлик қилаётган кишига ажабландим. Ўзининг якка ҳолда ўлишини, якка ҳолда қабрга киришини, якка ҳолда ҳисоб-китоб қилинишини билатуриб, (нечук Парвардигоридан ўзгани дўст тутган кишидан ажабландим). Ҳақиқатан Мендан ўзга илоҳ йўқ. Албатта Муҳаммад (алайҳиссалом) Менинг бандам ва расулимдир».

ҚАЗОГА РОЗИЛИК МЎМИННИНГ СИФАТИ

«Гувоҳлик бераманки, якка Ўзимдан бошқа илоҳ йўқ. Менинг шеригим ҳам йўқ. Муҳаммад Менинг қулим ва расулимдир. Ким қазои қадаримга рози бўлмаса, балоларимга сабр, неъматларимга шукр қилмаса, берганларимга қаноат этмаса, Мендан бошқа худога ибодат қилаверсин. Ким дунё учун ғам чекса, гўеки Менга ғазаб қилган бўлади. Ким мусибатимдан шикоят этса, гўе Мендан шикоят қилган бўлади. Ким бойнинг ҳузурига кириб, бойлиги учун унга тавозе этса, динининг учдан бирини кетказибди. Ким аҳлидан бирор киши вафот этгани учун юзига урса, гўе Мен билан уришиш учун найза олибди. Ким қабр устидаги шохни синдирса, Каъбам эшигини қўли билан бузгандек бўлибди. Ким қайси эшиқдан еяётганига (яъни, ҳаром нарсага) парво қилмаса, Аллоҳ уни қайси эшиқдан жаҳаннамга киритишига ҳам парво қилмабди. Кимнинг динида ўсиш бўлмаса, у ноқисликдадир. Ким ноқисликда бўлса, унинг учун ўлим яхшироқдир. Ким билган нарчасига амал этса, Аллоҳ таоло у билмаган илмни унга мерос қолдиради. Кимнинг орзу-ҳаваси кўпайса, амали холис бўлмайди».

ҚАНОАТЛИ БЎЛ, БЕҲОЖАТ БЎЛАСАН

«Эй Одам фарзанди! Қаноатли бўл, беҳожат бўласан. Ҳасадни тарк қил, роҳатда яшайсан. Ҳаромдан сақлан, динингни холис қиласан. Ким ғийбатни тарк этса, унга муҳаббатим намоён бўлади. Ким одамлардан узлатда бўлса, улардан омонда юради. Кимнинг сўзи оз бўлса, ақли комил бўлади. Ким оз ризққа рози бўлса, Аллоҳ билан боғланибди.

Эй Одам фарзанди! Сен амал қилмайдиган нарсангни биласан-у, нечук билмаган нарсангни билишни талаб қилаверасан?

Эй Одам фарзанди! Дунёда худди эртага ўлмай-дигандек ҳаракат қиласан. Гўе абадий яшайдигандек мол-дунё тўплайсан.

Эй дунё, сенга ҳирсу очкўзлик билан ташланган одамдан юз ўгир. Сендан юз ўгирган одамга интил. Сенга назар солувчиларнинг кўзидан холи бўл».

ДУНЁ ҒАМ ЧЕКИШГА АРЗИМАС

«Эй Одам фарзанди! Ким дунё сабабли хафалик билан тонг орттирса, Аллоҳдан фақат узоқлашибди. Унга дунёда қийинчилик, охиратда фақат машаққат бўлади. Аллоҳ таоло у кишининг қалбига ҳеч қачон тугамайдиган ғам солиб қўяди. Шундай машғулотга банд қиладики, ундан асло бўшай олмайди. Камбағаллик бериб қўядики, ҳеч бойликка етиша олмайди. Орзулар бериб қўядики, доимо ўша орзулар билан банд бўлиб қолади.

Эй Одам фарзанди! Ҳар куни ўзинг билмаган ҳолда умрингдан қисқартирасан. Ҳар куни ризқингни келтиришади, сен эса ҳамд айтмайсан. На озига қаноат қиласан, на кўпига тўясан.

Эй Одам фарзанди! Бирор кун йўқки, ҳузуримдан сенга ризқинг бориб турмаган бўлсин! Бирор кеча йўқки, фаришталар сен томондан бир бузуқ амални олиб келмаган бўлсин. Ризқимни еб, Менга осийлик қиласан. Ҳолбуки, сен Менга дуо қилиб (сўраганингда) дуоларингни ижобат этаман. Яхшилигим сенга тушгувчидир, ёмонлигинг Менга етгучи. Бас, Мен сенга қанчалар яхши Хожаман! Сен Менга қанчалар ёмон бандасан! Сенинг кетма-кет содир этган ёмон, шармандали ишларингни ёпаман. Мен сендан ҳаё қиламан, сен эса Мендан ҳаё қилмайсан. Мендан бошқасини эслайсан-у, Мени унутасан. Одамлардан қўрқасан-у, Мендан хотиржам юрасан. Одамларнинг нафратидан ҳайиқиб, Менинг ғазабимдан (гўё) омонлик топгансан».

ТИЛИНГ БИЛАН ДИЛИНГ БИР БЎЛСИН

«Эй Одам фарзанди! Тавбаси нуқсонли, орзу-ҳаваси узун кишилар жумласидан бўлма. Охиратни амалсиз умид қиладиганлардан бўлма. Обидларнинг гапини гапириб, мунофиқларнинг амалини қилувчилардан бўлма. Агар берса, қаноат этмайдиган, бермаса, сабр қилмайдиганлардан бўлма. Яхшиликка буюриб, ўзи уни қилмайдиган, ёмонлиқдан қайтариб, ўзи ундан қайтмайдиганлар жумласидан бўлма. Солиҳларни яхши кўриб, ўзи солиҳ бўлмайдиган, мунофиқларни ёмон кўриб, ўзи мунофиқ бўладиганлар жумласидан бўлма. Бажара олмайдиган нарсасини гапирувчи, буюрилмаган нарсани бажарувчи, вафодорликни талаб этиб, ўзи вафо қилолмайдиган кишилар жумласидан бўлма.

Эй Одам фарзанди! Бирор янги кун йўқки, Ер сенга ўзининг тилида: «Эй Бани Одам, устимда юрасан, кейин қўйнимда ғамга кўмиласан, устимда нафсинг тусаганини ейсан, қўйнимда қуртларга ем бўласан», демаса. (Бирор кун йўқки, Ер сенга ўз тилида:) «Эй Бани Одам! Мен қўрқинч уйиман, сен сўроқ қилинадиган уйман, кимсасиз уйман, зулмат уйиман, илонлару чаёнлар уйиман, бас, мени хароб қилавермасдан обод этмайсанми?» демаса».

ЯРАТИЛИШ МАЗМУНИ

«Эй Одам фарзанди! Сизларни аввал оз бўлиб, кейин кўпайтириш учун халқ қилмадим. Қўрқинчда Менга ҳамроҳ бўлиш учун ё ожиз бўлиб қолганимда ёрдам сўраш учун ёки манфаат ҳосил қилиш учун ёхуд зарарни даф этиш учун сизларни яратганим йўқ. Балки узоқ вақт Менга ибодат қилиб, кўп шукр келтириб, эртаю кеч Менга тасбеҳ айтишингиз учун сизларни яратдим.

Эй Одам фарзанди! Агар сизларнинг аввалгию охиргиларингиз, жинлару инсларингиз, кичиклару катталарингиз, ҳурлару қулларингиз Менга тоат қилишга жам бўлишса, мулкимдан зарра миқдорича ҳам кўпайиб қолмайди. Ким жидду жаҳд қилса, ўзи учун қилади. Аллоҳ эса бутун оламлардан беҳожат Зотдир.

Эй Одам фарзанди! Озор берганингдек сенга ҳам озор берилади. Амал қилганишта ярашаси берилади».

АМАЛИНГНИ ХОЛИС ҚИЛ

«Эй Одам фарзанди! Эй динор ва дирҳамнинг қуллари! Мен динор ва дирҳамни улар орқали (берган) ризқимни ейишингиз, улар орқали (берган) кийимимни кийишингиз, Менга тасбеҳ айтиб, Мени улуғлашингиз учун яратдим. Кейин сизлар Китобимни олдингизлар ва уни орқага отдингиз. Динору дирҳамларни олдингизлар ва уларни бошингизга кўтардингиз. Уйларингизни баланд этиб, Менинг уйимни пасайтирдингиз. Сизлар на яхши, на озодсиз, балки дунёнинг қулисиз. Сизларга ўхшаганларнинг жамланиши бамисоли таши суваб қўйилган қабрларга

ўхшайди. Бу қабрлар ташқарисидан чиройли кўринса-да, ичи хунуқдир. Сизлар ҳам ширин тилларингиз, чиройли феълларингиз билан одамларга яхши бўлиб кўринасизлар-у, (аслида) тош қалбларингиз ва расво аҳволингиз билан (улардан) узоқлашасиз.

Эй Одам фарзанди! Амалингни холис қил ва (ҳожатингни фақат) Мендан сўра. Чунки Мен сенга сўровчилар сўраганидан ҳам кўпроғини бераман».

ТАВБАГА ШОШИЛ

«Эй Одам фарзанди! Мен сизларни бефойда ва беҳудага яратганим йўқ. Мен ғофил эмасман, (ҳолингиздан) хабардорман. Менинг розилигим учун ёқтирмаётган нарсангизга ҳам сабр қил(ишни ўрган)магунча ҳузуримдаги нарса (жаннат)га эришолмайсиз. Тоатимга сабр қилишингиз маъсиятимга сабр қилишдан, гуноҳни тарк қилишингиз дўзах оловидан (кўрқиб) Мендан узр сўрашингиздан, дунё азоби охират азобидан енгилроқдир.

Эй Одам фарзанди! Барчангиз адашгансиз. Фақат Мен ҳидоят қилганларгина ундай эмас. Барчангиз ёмонлик қилувчисиз, фақат Мен (ёмонликдан) сақлаганларгина ундай эмас. Менга тавба қилинглр, сизларга раҳм қиламан. Сирларингиз махфий қолмайдиган Зот ҳузурда сирларингизни фош этманглр».

ҚАТТИҚ ҚАЛБГА НАСИХАТ БЕКОР

«Эй Одам фарзанди! Махлуқларни лаънатламанг, лаънат ўзингизга қайтади.

Эй Одам фарзанди! Осмон Исмларимдан бири сабабли ҳавода устунсиз тик турибди. Аммо қалбларингиз эса Китобимдаги мингта ваъз-насиҳатим билан ҳам тўғри эмас! Эй инсонлар! Тош сувда юшмаганидек, ваъз ҳам қаттиқ қалбга таъсирини ўтказа олмайди.

Эй Одам фарзанди! Сизлар Аллоҳнинг бандаси эканингизга гувоҳлик бериб, кейин яна қандай Унга осийлик қиласиз? Улимни ҳақ деб гумон қиласиз-у, яна уни қандай ёмон кўрасиз? Билмаган нарсангизни тилларингиз билан гапирасиз, Аллоҳнинг наздида улўф бўлган нарсани арзимас санайсиз».

ҲАММАГА ЯХШИЛИК ҚИЛИНГ

«Эй инсонлар! Аниқки, сизларга Парвардигорингиз томонидан қалбларга шифо бўлиб панд-насиҳат келди. Нега фақат сизга яхшилик қилган кишигагина яхшилик қиласиз, сизга боғланган кишигагина боғланасиз, сизга едирган кишигагина едирасиз, сизни ҳурмат қилган кишинигина ҳурмат қиласиз?! Бировнинг яна бировдан афзал жойи йўқ. Балки мўминлар шундай кишиларки, Аллоҳ ва расулига иймон келтирадилар, ёмонлик қилган кишига яхшилик қиладилар, алоқани узган киши билан алоқани тиклайдилар, маҳрум қилган кишини авф этадилар, хиёнат қилган кишига ишонадилар, хўрлаганни ҳурмат қилишади, аразлаган киши билан сўзлашишади. Албатта Мен сизлардан хабардор Зотдирман».

ОХИРАТНИ УНУТМАНГ

«Эй инсонлар! Бу дунё ҳовлиси йўқлар учун ҳовлидир, моли йўқлар учун молдир. Мол-дунёни ақли йўқлар йиғади. Фаҳми йўқлар эса мол-дунёга хурсанд бўлади. Таваккали йўқлар унга ҳирс қўяди. Маърифати йўқлар эса дунё истакларини талаб қилади. Ким йўқ бўлувчи неъмат, узук-юлуқ ҳаётни хоҳласа, ўз нафсига зулм этиб, Роббисига исён қилибди. Яна охиратни унутиб, дунёсига алданибди. **"Гуноҳнинг очиғини ҳам, махфийсини тарк қилингиз!" Албатта гуноҳ қилувчи кимсалар ўзлари қилиб ўтган гуноҳларига жазо олажаклар»** (Анъом, 120).

Эй Одам фарзанди! Менинг риоямни қилинг, Мен билан тижорат қилинг, Мен билан муомала қилинглр, фойдаларингиз нақд, дарҳол хазинамга жўнатаверинглр. Чунки ҳузуримда кўз кўриб, қулоқ эшитмаган ҳамда инсон қалби ҳис қилмаган нарсалар бордир. Хазина тугаб ҳам, камайиб ҳам қолмайди. Мен саховат ва улуғлик эгаси бўлган Зотман».

АҲДГА ВАФО ҚИЛИНГ

«Эй Одам фарзанди! Сизларга инъом қилган неъматимни эсланг ва Менга берган аҳдингизга вафо қилинг. Шунда Мен ҳам Ўз аҳдимга вафо қиламан. Мендангина кўрқинглр. Йўлбошловчисиз тўғри йўлга тушиб бўлмаганидек, жаннатга ҳам амалсиз йўл йўқдир. Шунингдек, мол машаққатсиз йиғилмайди. Худди шундай ибодатимга ҳам сабр қилсангизларгина, жаннатга кирасизлар. Аллоҳга нафл ибодатлар билан яқинлашинг. Менинг розилигимни ўзларингиз орангиздаги мискинлар розилигидан изланг. Уламолар мажлиси орқали раҳматимга рағбатли бўлинг. Чунки раҳматим бир лаҳза ҳам улардан ажралмайди.

Аллоҳ таоло: «Эй Мусо! Айтаётганларимни эшит. Ҳаққи ростки, ким мискинга такаббурлик қилса, Қиёмат кунда уни (зарра ёки майда чумоли) суратида тирилтираман. Кимки мискинга тавозеъли бўлса, дунё ва охиратда у(нинг даражаси)ни кўтараман. Кимки мискинни обрўсизлантириш учун сирини ёйса, Қиёмат кунда уни сири пардаланмаган ҳолда тирилтираман. Кимки қашшоқни хорласа, бас, у Мени жангга чорлабди. Ким Менга иймон келтирса, дунё ва охиратда фаришталар у билан қўл бериб сўрашади», деди».

ШУҚР ҚИЛ

«Эй Одам фарзанди! Қанча чироқлар бор, уларни ҳавойи нафс шамоли ўчириб юборди. Қанча обидлар бор, ўзига бино қўйиш уларни бузди. Қанча бойлар бор, эҳтиёжсизлик уларни айнитди. Қанча камбағаллар бор, қашшоқлик уларни бузқликка етаклади. Қанча соғлом кишилар бор, доим соғ юриш уларни фасодга элтди. Қанча олимлар бор, илми уларни бузди. Қанча жоҳиллар бор, нодонлиги уларни фасодга фарқ қилди. Агар рукуъдаги кексалар, хушуъли ёшлар, эмизикли гўдаклар ва ўтлоқдаги ҳайвонлар бўлмаганида албатта осмонни устингизга темир, ерни яйдоқ текислик, тупроқни эса кул қилган, сизларга осмондан битта ҳам томчи туширмаган, ерда бирорта дон ўстирмаган ва устларингизга азобни ёғдирган бўлар эдим».

ОСИЙЛИКДАН САҚЛАНИНГ

«Эй Одам фарзанди! Эҳтиёжингиз миқдорида Мендан сўранг. Жаҳаннамга тоқатингиз миқдорида (агар тоқат қилолсангиз) Менга осийлик қилинг. Кечиктирилган ажалларингиз, олдингиздаги ҳозир бўлган ризқингиз ва ёпиб қўйилган гуноҳларингизга қараманг. **«Барча нарса ҳалок бўлгувчидир, магар Унинг юзи - Ўзигина (мангудир)»** (Қасос сураси, 88-оят)».

ОФИЯТ - БЕБАҲО НЕЪМАТ

«Эй Одам фарзанди! Агар динингиз саломат бўлса, амалингиз, гўштингиз ва қонингиз ҳам саломат бўлади. Агар динингиз фасод топса, амалингиз, гўштингиз, қонингиз ҳам бузилади. Сизлар ўзини куйдириб, одамларга зиё тарқатадиган шам каби бўлманг. Қалбингиздан дунё муҳаббатини чиқариб ташланг, чунки Мен ҳеч қачон дунё муҳаббати билан Узимга бўлган муҳаббатни бир қалбада жамламайман. Ризқни тўплашда нафсингизга мулойим бўлинг. Чунки ризқ тақсимлаб бўлинган. (Мол йиғишга) ҳирсли бўлган киши (молдан) маҳрумдир. Бахил эса ёмонликка дучор. (Бу дунё) неъматини бир кун поёнига етади, уни қаттиқ талаб қилиш

бадбахтликдир. Ажал маълумдир, ҳақиқат маълум. Аллоҳ ҳикматларининг энг яхшиси - хушудир. Бойликнинг энг яхшиси - қаноат. Энг яхши захира - тақво. Қалбга атр этилган энг яхши нарса яқийн, яъни ўта кучли ишонч. Сизларга берилган нарсанинг энг яхшиси - офиятдир».

ПАШШАГА ҚЎНГАН АСАЛ

«Эй мўминлар! Нега қилмаган ишингизни гапирасиз? Қанча гаплар айтиб, хилофини қиляпсиз. Қанча нарсалардан ман этиб, ўзингиз ундан тийилмаяпсиз. Қанча нарсаларга буюриб, ўзингиз уни бажармаяпсиз. Қанчадан-қанча емайдиган нарсаларни тўплайпсиз! Кунлар кетидан кунлар ўтяпти, қанча тавбаларни кечиктиряпсиз! Йилларни қувиб йиллар ўтяпти, нимани кутяпсизлар?! Балки ўлимдан сақлайдиган нарсангиз бордир?! Ёки қўлингизда дўзахдан (халос бўлганингизни асословчи) ҳужжат борми? Ё жаннатларда нажот топдингизми? Ёки сиз билан Парвардигорингиз ораси (фақатгина) раҳмату марҳаматдан иборат деб ўйлаяпсизми? Ё (мўл-қўл) неъматлар ҳаволантириб, (қилинган) яхшилиқ(лар) сизларни буздими? Ёки дунёнинг узундан-узоқ орзу-ҳаваслари сизларни чалғитдими? Сиҳату-саломатликни ғанимат бил-маяпсизлар, ахир кунларингиз белгиланган, оладиган нафасларингиз санокли-ку!..

Эй Одам фарзанди! Албатта сен амалингдан ўзиб кетяпсан. Ҳар бир ўтган кунинг умрингдан бир кунни яксон қиляпти. Онангнинг қорнидан чиққан кунингдан буён ҳар куни қабрингга яқинлашяпсан, токи унга кирасан.

Эй Одам фарзанди! Сен бу дунёда бамисоли пашшага ўхшайсан: пашша асалга қўнар экан, чиқолмасдан ботиб қолади, сен ҳам худди шундайсан. Бошқаларга олов бўлиш учун ўзини куйдирган ўтин каби бўлма».

ДУО ҚАЧОН ИЖОБАТ БЎЛАДИ?

«Эй Одам фарзанди! Буюрганимдек амал қил, қайтарган нарсамдан тўхта, шунда сени ҳеч вафот этмайдиган тириклар жумласидан қиламан. Мен (абдий) тирикман, ҳеч қачон ўлмайман. Агар бирор нарсага «Бўл!» десам, у нарса (пайдо) бўлади.

Эй Одам фарзанди! Агар сўзинг мулойим, амалинг қабиҳ бўлса, у ҳолда сен мунофиқларнинг раиссан. Агар зоҳиринг чиройли, ботининг хунук бўлса, у ҳолда сен ҳалокатга дучор бўлгувчилардансан. Улар Аллоҳни алдамоқчи бўладилар, аммо ўзлари сезмаган ҳолда фақат ўзларинигина алдайдилар.

Эй Одам фарзанди! Жаннатга фақат Менинг буюкли-гимга тавозеъ қилганлар, кунини зикр билан ўтказганлар, фақат Мен учун нафсини шаҳватлардан тийганлар киреди. Албатта Мен ғарибларни паноҳим, қашшоқларни ҳимоям остига оламан. Ота ўз фарзандига (қанча) раҳмдил, бева аёлга эр (қанча) меҳр-шафқатли бўлганидек, Мен етимни (шунчалик) ҳурматлайман. Ким мана шу сифат билан васфланса, унга жавоб берувчи бўламан. Қачон дуо қилса, ижобат этаман. Қачон сўраса, сўраганини бераман».

ҚАЧОНГАЧА?..

«Эй Одам фарзанди! Мени кимга шикоят қиляпсан? Ҳолбуки, шикоят қилишинг (учун) Менга баробар зот йўқ! Қачонгача Мени унутасан, ҳолбуки буни сендан талаб қилмадим?! Қачонгача Менга итоатсизлик қиласан, ҳолбуки Мен бандага зулм қилгувчи эмасман?! Қачонгача неъматимни инкор қиласан? Қачонгача Китобимни арзимас санайсан, ҳолбуки сенга тоқатингдан ташқари нарса юкламадим?! Қачонгача Менга хунук муомалада бўласан, Мени инкор қиласан, ҳолбуки Мендан ўзга Парвардигоринг йўқ?!

Агар бемор бўлсангиз, Мендан бошқа қайси табиб дардингизга шифо беради?! Мендан норози бўлиб, қазои қадаримдан нафратландингиз. Самодан устингизга шаррос ёмғир ёғдирган Менман. Сиз эса: «Мана бу юлдуз туфайли бизга ёмғир ёғди», деб Менга куфр, ўша юлдузга иймон келтирдингиз. Мен сизларга раҳматимни тақдирга мувофиқ белгилаб, ўлчаб, санаб, тортиб, тақсимлаб бергувчи Зотман. Агар сизлардан бирортангизга уч кунлик ризқи келса ҳам, «Менинг аҳволим ёмон, яхши эмас», дейди. Неъматимга аниқ ношукрлик қилади. Ким молидан закот беришга қарши бўлса, Китобимни таҳқирлабди. Кимки намоз вақтини билатуриб унга ҳозир бўлмаса, Мендан ғофил қолибди».

УМРИНГ ЗИЁДА БЎЛГАЙ

«Эй Одам фарзанди! Сабр қилиб, тавозеъли бўл, Ўзим сени баланд қиламан. Менга шукр қил, Ўзим сени сероб қиламан. Менга истиғфор айт, Ўзим гуноҳларингни кечираман. Агар Менга дуо қилсанг, ижобат этаман. Менга тавба қил, қабул этаман. Мендан сўра, ато қиламан. Садақа улаш, ризқингни баракали қилиб қўяман. Қариндошлар билан алоқани узмагин, умрингни зиёда қиламан. Давомли сиҳат билан Мендан офиятни талаб қил. Тинчлик танҳоликдадир. Ихлос рағбатдадир. Тавбада Аллоҳга тақво бор. Бойлик қаноатдадир.

Эй Одам фарзанди! Қорнинг тўқ бўлатуриб, ибодатга қандай хоҳишинг бўлиши мумкин?! Мол-дунёга меҳринг бўлатуриб, қанақасига Аллоҳнинг муҳаббатини тамаъ қилишинг мумкин?! Қашшоқликдан қўрқиб, яна қандай Аллоҳнинг қўрқинчини орзу қиласан?! Дунёга ҳирс бўлатуриб, қанақасига тақвони тамаъ қиласан?! Мискинларсиз Аллоҳнинг розилигига қандай етишинг мумкин?! Бахиллик билан Аллоҳнинг ризолигини қандай топишинг мумкин?! Дунёга муҳаббат ва мақтову олқишларлар бўлатуриб, қанақасига жаннатни орзу қилишинг мумкин?! Озгина илм билан қандай қилиб саодатни ишташинг мумкин?!»

ОДОБДАН ЮКСАК МУҲАББАТ ЙЎҚ

«Эй инсонлар! Тадбирдек ҳаёт йўқ. Азият етка-зишдан тийилишдек тақво йўқ. Одобдан юксак муҳаббат йўқ. Тавбадек шафоат қилувчи йўқ. Илмдек ибодат йўқ. Аллоҳдан қўрқишдек салоту саловот йўқ. Сабр каби ғалаба, тавфиқ каби саодат йўқ. Ақлдан чиройлироқ зийнат, ҳилмдан меҳрибонроқ ҳамроҳ йўқ.

Эй Одам фарзанди! Ибодатимга машғул бўл, қалбингни бойликдан тўлдираман, ризқингга барака бераман, роҳатни жисмингга жойлайман. Мени зикр қилишдан ғофил бўлма! Ғафлатда қолсанг, қалбингни қашшоқликка, баданингни чарчоғу машаққатга, кўкрагингни ғамга тўлдираман. Агар умрингдан қолганини кўрганингда бундан буён орзу-ҳавас қилмаган бўлардинг.

Эй Одам фарзанди! Мен ато этган тинчлигу саломатлик туфайли тоатимга тоқатли бўлдинг. Тавфиғим туфайли фарзларимни адо қилдинг. Берган ризқим билан Менга итоатсизлик қилишга куч топдинг. Хоҳишим туфайли хоҳлаган нарсангни хоҳладинг. Иродам туфайли нафсинг нени истаса, истадинг. Неъматим туфайли турдинг, ўтирдиг, қайтдинг. Ҳимоятим билан кунни боттириб, тонгни оттирдиг. Фазлим билан маишат кечириб, неъматим билан тўқис яшадинг. Офиятим билан безандиг. Кейин Мени унутиб, ўзгани зикр қилдинг. Нега ҳаққимни ва шукримни адо қилмаяпсан?!»

ҚАЛБ АЛЛОҲНИНГ НАЗАРГОҲИДИР

«Эй Одам фарзанди! Ўлим сирларингни очади. Қиёмат хабарларингни синайди. Азоб ёпанларингни фош қилади. Гуноҳ қилар экансан, гуноҳнинг кичиклигига эмас, кимга осийлик қилаётганингга қара! Озгина ризқланар экансан, ризқингнинг озлигига эмас, ким бераётганига

назар сол! Гуноҳи сағирани кичик санама, чунки сен қайси гуноҳ билан Аллоҳга осийлик қилаётганигни билмайсан. Менинг макримдан омон қололмайсан. Чунки макрим қоронғу кечада Сафо тоғидаги чумолининг ўрмалашидан ҳам махфийроқдир.

Эй Одам фарзанди! Ҳазабимни эслаб, яна Менга осийлик қилдингми? Қайтарганларимдан қайтингми? Фарзимни сенга буюрганамдек адо қилдингми? Молингдан бериб, мискинларнинг кўнглини олдингми? Сенга ёмонлик қилганга яхшилик қилдингми? Сенга зулм этгани кечирдингми? Сендан узилган киши билан боғландингми? Сенга хиёнат этган кишига инсоф қилдингми? Сендан аразлаган кишига гапирдингми? Фарзандингга тарбия бердингми? Қўшнингни рози қилдингми? Олимлардан дининг ва дунёингга боғлиқ ишлар хусусида сўрадингми? Албатта, Мен сизларнинг на суратларингизга, на чиройларингизга қарайман. Балки қалбларингизга назар соламан ва сизлардаги яхши хислатлардан рози бўламан».

БОЛАНИНГ СОЧИНИ ОҚАРТИРГАН КУН

«Эй Одам фарзанди! Ўзингга ва жамики махлуқотларимга назар сол. Агар ўзингдан азизроғини топсанг, унинг ҳурматини қозон. Илло, ўзингдан азизини тополмасанг, нафсингни тавба ва солиҳ амал билан эъзозла. Аллоҳнинг сенга ато этган неъматини ва У Зотнинг сизлар билан боғлаган аҳд-мийсоқини эсла. Сизлар ўшанда «Эшитдик ва итоат этдик», деган эдингиз. Қиёмат куни, "Тағобун" куни (яъни, бир-бирларини алдаш - зиён етказиш Куни. Чунки бу дунёда мўъминларни алдаб, уларга зиён етказиш ҳаракатида юрган кофирлар у Кунда дўзахга гирифтор қилинишлари билан ўзларининг зиён кўриб, алданиб қолганларини билишиб, надомат қилурлар), Ал-Ҳаққа (аниқ рўй берувчи) кун, миқдори-узунлиги (дунё ҳисобида) эллик минг йил бўлган бир Кун, бу (Кун) улар сўзлай олмайдиган ва улар учун узр айтишларига ҳам изн берилмайдиган Кун, бало ва даҳшатли қичқириқ куни келишидан олдин Аллоҳдан қўрқинглар. У кунда даҳшатли азобдан юзлар тиришиб, буришиб қолади. У кунда ҳеч бир жон (бошқа) бир жонга бирон нарса қилишга (яъни, бирон фойда етказишга ёки ундан бирон зиённи кетказишга) эга бўлмас! У кунда барча иш ёлғиз Аллоҳники бўлур! У тўхтовсиз давом этадиган кундир. У зилзила куни, қалбларни қаттиқ қоқувчи "қориа" кунидир. У кунда тоғлар титрайди. У кун ибратли жазолар бошланадиган, кун тез ботадиган, даҳшатли қичқириқ ва энг сўнгга етиладиган, болаларнинг сочларини оқартириб, чолларга айлантириб қўядиган кундир. Ўзлари эшитмаган (яъни, англаб, иймон келтирмаган) ҳолларида эшитдик, деган кимсалар каби бўлмангиз!»

ТИЛ ОФАТИ

«Эй иймон келтирганлар! Аллоҳни кўп зикр қилинлар, эртаю кеч Унга тасбеҳ айтинлар. Эй Мусо ибн Имрон, эй баён қилувчи Зот! Сўзларимни эшит! Мен мукофот берувчи подшоҳдирман. Мен билан сенинг ўртангда таржимон йўқ. Рибо еювчи кишига Раҳмоннинг ғазаби ва дўзахнинг зиёда азоби бўлсин.

Эй Одам фарзанди! Агар қалбингда ғашлик, баданингда беморлик, ризқингда маҳрумлик, молингда камчилик топсанг, демак, билгинки, сен бефойда нарсани (кўп)гапирибсан.

Эй Одам фарзанди! Тилингни тўғри қилмагунингча, дининг тўғри бўлмайди. Роббингдан ҳаё қилмагунингча, тилинг тўғри бўлмайди.

Эй Одам фарзанди! Агар ўз айбингни унутиб, одамларнинг айбига назар солсанг, унда сен шайтонни рози қилиб, Раҳмоннинг ғазабини келтирибсан.

Эй Одам фарзанди! Тилинг шер (каби)дир. Агар уни қўйиб юборсанг, сени ўлдиради. Сенинг ҳалокатинг тилингни қўйиб юборишингдадир».

ШУНДАЙ КҮН КЕЛАДИ...

«Эй Одам фарзанди! Албатта шайтон сизларга душмандир. Сиз уни душман тутинг. Билинглари, у кунда тўп-тўп бўлиб қайта тириласизлар. Раҳмон ҳузурида саф-саф бўлиб тизилиб турасизлар. (Номаи аъмол) китобини ҳарфма-ҳарф ўқийсизлар. Махфий ва ошкора қилган ишларингиз ҳақида сўраласизлар. Биз тақводор зотларни отлиқ ҳолларида Раҳмон ҳузурига тўплайдиган, жиноятчи кофирларни эса жаҳаннамга тушишлари учун ҳайдайдиган кунда сизларга ваъда ва ваъидлар бор. Мен ўхшаши йўқ Аллоҳдирман. Менинг султонлигим каби султонлик йўқдир. Ким ўз вақтида Мен учун рўза тутса, турли-туман (неъмат)лар билан ифтор қилдираман. Ким кечасини ибодатда бедор ўтказса, эътиборимдан бири унга бўлади. Ким кўзини ҳаром нарсалардан юмса, дўзахимдан сақлайман. Мен Парвардигорман, Мени танинглари. Мен неъмат берувчиман, Менга шукр қилинглари. Мен сақловчиман, Мендан сақлашимни сўранглари. Мен ёрдам берувчиман, Мендан ёрдам сўранглари. Мен гуноҳларни кечирувчиман, Мендан мағфират тиланглари. Мен мақсад қилинадиган Зотман, Мен сари юринглари. Мен ато қилувчиман, Мендан сўранглари. Мен Маъбудман, Менга ибодат қилинглари. Мен ҳар нарсани билгувчи Зотман, Мендан огоҳ бўлинг».

АЛЛОҲ КИБРЛИЛАРНИ СУЙМАС

«Эй Одам фарзанди! Аллоҳ гувоҳлик берадики, Аллоҳдан ўзга илоҳ йўқдир. Фаришталар, илм эгалари адолатда барқарордир. Ҳакиму Азиз Зотдан ўзга илоҳ йўқ. Албатта Аллоҳ наздидаги (мақбул) дин Ислом (дини)дир. Кимки Исломдан бошқа динни хоҳласа, (бу «дини») ундан ҳеч қачон қабул этилмайди. Охиратда у кимса зиён кўргувчилардан бўлади. Аллоҳ барча нарсаларнинг энг яхшиси жаннатда эканининг хабарини берди. Ким Аллоҳни холис ҳолатда таниса, кейин У Зотта итоат этса, нажот топди. Ким шайтонни таниб, унга итоат этмаса, саломат бўлди. Ким ҳақни таниб, унга эргашса, (хавф-хатарлардан) омон қолди. Ким ботилни таниб, ундан сақланса, ғолиб бўлди. Ким шайтонни ва дунёни таниб, уларни тарк этса, саодатга эришди. Ким охиратни таниб, кейин уни талаб қилса, ҳидоят топди. Албатта Аллоҳ Ўзи хоҳлаган кишини ҳидоят қилади ва ёлғиз Унга қайтарилажаксиз.

Эй Одам фарзанди! Модомики, Аллоҳ таоло сенга ризқингнинг кафолатини берган экан, нега бу йўлда узундан-узоқ ташвиш чекасан?! Ўрнини қоплаш Аллоҳдан экан, бахиллик нега керак?! Иблис Аллоҳ таолонинг душмани экан, ғафлат нечун? Жаҳаннамда азоб бор экан, роҳат нечун?! Аллоҳнинг савоби жаннат экан, гуноҳ қилиш нечун?! Барча нарса Менинг қазои қадарим билан бўлар экан, сабрсизлик нечун?!

Бой берганларингизга ғам чекмаслигингиз учун қўлингизга кирганларига ҳам суюниб кетманг. Аллоҳ барча кибр-ҳаволи, мақтанчоқ кимсаларни суймас».

УЗУН ЙЎЛНИНГ ОЗИҒИ

«Эй Одам фарзанди! Йўл озиғини кўпроқ ғамла, чунки йўл олис. Аллоҳ учун қойим бўлишни қанда қилма, негаки денгиз чуқур. Амалларни татбиқ қилинглари, чунки сирот кўприги нозик. Ишинг холис бўлсин, чунки текширувчи зийрак. Истакларинг жаннатда, роҳатинг охиратдир. (Чунки у пайт) Ҳузурингда оҳу кўз ҳурлар (бўлади). Мен учун (ҳозир) экансан, Мен ҳам сен учун (ҳозир) ман. Дунёни хор тутиб, Менга яқинлаш. Яхшиларга муҳаббатли бўл. Чунки Аллоҳ муҳсинларнинг мукофотини зое қилмайди».

ЎЗИНГИЗГА РАҲМИНГИЗ КЕЛСИН

«Эй одам фарзанди! Қуёшнинг ҳароратига тоқат этолмаяпсану, яна қандай гуноҳ

қилаяпсан?! Жаҳаннам етти қаватдир. Уларда бир-бирини еяётган оловлар бор. Ҳар қаватда оловдан бўлган етмиш минг дара бор. Ҳар дарада етмиш минг ҳовли бор. Ҳар ҳовлида етмиш минг уй бор. Ҳар уйда етмиш минг қудуқ бор. Ҳар қудуқда оловдан бўлган етмиш минг сандиқ бор. Ҳар сандиқда оловдан бўлган етмиш минг чаён бор. Ҳар сандиқда етмиш минг заққум дарахти бор. Ҳар дарахт остида етмиш минг қўмондон бор. Ҳар қўмондоннинг ёнида оловдан бўлган етмиш минг фаришта ва оловдан бўлган етмиш минг илон бор. Ҳар илоннинг узунлиги етмиш минг зироъдир (61.6 см). Ҳар илоннинг қорнида қора заҳар денгизи бор. Ҳар чаённинг мингта думи бор. Ҳар думининг узунлиги етмиш минг зироъдир. Чаённинг ҳар думида етмиш минг ратл (0,5 л) қизил заҳар бор.

Ўзимга қасам, **"Тур (тоғига), очиқ саҳифага битилган Китобга (Қуръонга), Байтул-Маъмурга (обод уйга), (баланд) кўтарилган томга (осмонга) ва тўлиб-тошган денгизга қасамки, Парвардигорингизнинг азоби шак-шубҳасиз, воқе бўлгувчидир"** (Ват-Тур, 1-7).

Эй Одам фарзанди! Жаҳаннам оловини ҳар бир кофир учун, чақимчи учун, ота-онасига оқ бўлган киши учун, риёкор учун, молидан закот бермайдиган кимса учун, зинокор учун, судхўр ва ароқхўр учун, етимга зулм қилувчи учун, хоинга хизмат қилувчи учун, ўликка бўкириб йиғловчи учун ва қўшниларга озор берувчи ҳар кимса учун, фақат шулар учун яратдим. **"Магар ким тавба қилса ва иймон келтириб, яхши амаллар қилса, бас, Аллоҳ ана ўшаларнинг ёмонлик гуноҳларини яхшилик-савобларга айлантириб қўюр. Аллоҳ Мағфиратли, Меҳрибон бўлган Зотдир"** (Фурқон, 70).

Ўзингизга раҳмингиз келсин, эй бандаларим! Чунки, баданлар заиф, сафар узок, юк оғир, кўприк нозик, кузатувчи ўткир, ҳакам бутун оламлар Парвардигоридир".

РАҲМОННИНГ ҲАДЯСИ

«Эй инсонлар! Дунё фоний ва йўқ бўлишини ҳамда ҳаёт узилувчи эканини билиб туриб нима учун дунёга рағбат қиласизлар? Албатта итоаткор кишилар учун жаннат бўлиб, унинг саккизта эшигидан кирадилар. Ҳар бир жаннатнинг етмиш минг боғи бор. Ҳар бир боғнинг ёқутдан етмиш минг қасри бор. Ҳар бир қасрнинг зумрад тошдан етмиш минг ҳовлиси бор. Ҳар бир ҳовлининг қизил тилладан етмиш минг уйи бор. Ҳар бир уйнинг оқ кумушдан етмиш минг айвони бор. Ҳар айвонда етмиш минг оқ дастурхон бор. Ҳар бир дастурхонда етмиш минг гавҳардан товоқлар бор. Ҳар бир товоқда етмиш минг алвон

таомлар бор. Ҳар бир айвонда етмиш минг қизил олтиндан сўри бор. Ҳар бир сўрида етмиш мингта ипак, кимхоб, духобалардан тўшаклар бор. Ҳар бир сўри атрофида ҳаёт суви, сут, асал, шароблардан етмиш минги бор. Ҳар бир анҳор ўртасида меваларнинг етмиш минг тури бор. Ҳар бир уйда тўқ қизил рангда етмиш минг чодир бор. Ҳар бир тўшакда ҳурлар бўлиб, улар олдида етмиш минг хизматкор қизлар бор. Улар гўёки яшириб қўйилган оқ нарсага ўхшайди. Ҳар бир қасрнинг бошида етмиш минг қубба бор. Ҳар бир қуббада Раҳмон томонидан ато этилган етти минг ҳадя бор. Бу неъматларни бирор кўз кўрмаган, қулоқ эшитмаган ва инсон қалби ҳис этмаган».

ДУО СЕНДАН, ИЖОБАТ МЕНДАН

«Эй Одам фарзанди! Мол-дунё Менинг молимдир. Сен эса Менинг қулимсан. Молимдан сенга ҳеч нима қолгани йўқ. Илло, еб йўқ қилдинг ёки кийиб тўздирдинг ёхуд садақа қилдинг, сақлаб қолдинг.

Менга ва сенга (аталгани) уч қисмдир: бир қисми Мен учун, яна бир қисми ўзинг учун, қолган бир қисми Мен билан сенинг ўртангдадир. Жонинг меники, амалинг ўзингники, дуо сендан, ижобат Мендандир.

Эй Одам фарзанди! Тақво қил ва қаноатли бўл, Мени кўрасан. Ибодат қил, Менга қайтасан. Изла, Мени топасан.

Эй Одам фарзанди! Агар сен фисқу-фужурлари туфайли жаҳаннамга кирувчи амирларга ўхшасанг, гуноҳга ботган (жоҳил) арабларга, ҳасадгўй олимларга, хиёнаткор савдогарларга ўхшасанг, зулмкор жоҳилларга, риёкор ҳунарманду обидларга, такаббур бойларга, ёлғончи камбағалларга ўхшасанг, бас, у ҳолда жаннатни ким талаб қилади?»

ИЛМ АМАЛ БИЛАН ГЎЗАЛ

«Эй мўминлар! Аллоҳдан ҳақ-рост кўрқиш билан кўрқинглар ва фақат мусулмон бўлган ҳолларингизда дунёдан ўтинглар» (Оли-Имрон, 102).

Эй Одам фарзанди! Амалсиз илмнинг мисоли худди ёмғирсиз чақмоқ ва момақалди роққа ўхшайди. Амалсиз олим худди ипсиз камонга ўхшайди. Закотсиз мол худди қояга туз эккан кишига ўхшайди. Аҳмоқ ҳузурида қилинган мавъиза худди ҳайвон ёнидаги дуру гавҳарга ўхшайди. Илми бўлатуриб, қалби қаттиқ бўлган киши худди тошлоқ ерга ўхшайди. Рағбат қилмайдиган кишига қилинган насиҳат қабрлар олдида най чалишга ўхшайди. Ҳаромдан қилинган садақа худди кийимидаги ифлосликларни сийдиги билан ювган кишига ўхшайди. Покланмасдан ўқилган намоз худди жонсиз танага ўхшайди. Тавбасиз олим худди пойдеворсиз бинога ўхшайди. Улар Аллоҳнинг азобидан омон қоламиз, дея хотиржам бўлишяптими? Бас, Аллоҳнинг азобидан фақат зиён кўргувчи қавмгина хотиржам бўлади».

ИККИ ДУНЁ САОДАТИ

«Эй Одам фарзанди! Менга бўлган қалбингдаги муҳаббат сенинг дунёга бўлган майлинг миқдоридадир. Албатта Мен Ўзимга бўлган муҳаббат билан дунё муҳаббатини ҳеч қачон бир қалбда жамламайман.

Эй Одам фарзанди! Тақво қил, Мени танийсан. Оч юр, Мени кўрасан. Ибодатимга берил, Менга етасан. Амалингни риёдан халос эт, муҳаббатим сенга либос бўлажак. Зикр-римга вақт ажрат, фаришталар ҳузурида сени эслайман.

Эй Одам фарзанди! Қалбингда Аллоҳдан ўзгаси бўлатуриб, Аллоҳдан ўзгасидан умид қилатуриб, Аллоҳдан ўзгасидан кўрқатуриб, яна қачонгача (дилда эмас, фақат тилда) «Аллоҳ олий», дейсан?! Агар ҳақни таниганингда Аллоҳдан ўзгаси сени машғул қилолмас, Аллоҳдан ўзгасидан кўрқмас, Аллоҳнинг зикридан тилингни тўхтатмас эдинг. Тавба қилган ҳолда гуноҳда давом этиш ёлғончиларнинг тавбасидир.

Эй Одам фарзанди! Агар қашшоқликдан кўрққанинг каби дўзахдан кўрққанингда эди, кутилмаган жойдан (ризқ бериб), сени бой қилиб қўйган бўлардим.

Эй Одам фарзанди! Агар дунёга қизиққанингдек жаннатга рағбат қилганингда эди, иккала диёрда (дунё ва охиратда) ҳам сени саодатманд этар эдим. Бир-бирларингизни эслагандек, зикр қилгандек Мени ҳам зикр қилганларингизда эди, фаришталар эртаю кеч сизларга салом йўллаган бўларди. Агар дунёни яхши кўрганингиздек ибодатимга муҳаббат қўйганингизда эди, сизларни ҳам пайғамбарларга кўрсатилган ҳурмат билан ҳурматлаган бўлардим. Бас, қалбингизни дунё муҳаббати билан тўлдирманг, чунки дунёнинг заволи яқиндир».

ЖАННАТГА МУШТОҚ - ЯХШИЛИКЛАРГА ШОШАДИ

«Гуноҳдан тийилиш учун озгина сабр қилишинг жаҳаннамнинг кўп азобига сабр қилишингдан энгилроқдир. **"Дарҳақиқат, жаҳаннам азоби кетмас, мангу(азоб)дир"** (Фурқон, 65). Тоатта озгина сабр қилишинг сенга доимий неъматдан иборат туганмас роҳатни олиб келади.

Эй Одам фарзанди! Сенинг ризқингни ўзгага едиришдан аввал сени кафолатлаб қўйганимга аниқ ишонч ҳосил қилишинг лозим. Сендан кечишимдан олдин дунёдан кеч! Ҳисоб куни савобларинг йўқолишидан олдин шубҳалардан халос бўл. Қалбингни охират зикри билан обод қил, чунки сенинг қабрдан бошқа масканинг йўқ.

Эй Одам фарзанди! Жаннатга муштоқ киши яхшиликларга шошади, дўзахдан қўрққан киши ёмонликдан тийилади. Кимки нафсини шаҳватлар (дунё истаклари)дан қайтарса, олий даражаларга эришади.

Эй Мусо ибн Имрон! Таҳоратсиз пайтингда сенга бир мусибат етган экан, нафсингдан ўзгасини маломат қилма. Эй Мусо! Яхшиликлардан маҳрумлик энг даҳшатли ўлимдир. Эй Мусо! Ким маслаҳатлашмаса, пушаймон бўлади. Ким истихора қилса (яъни, хайр тилагида бўлса), надомат чекмайди».

ҚАШШОҚЛИКДАН ҚЎРҚМА

«Ким бир амали билан одамлар орасида овоза бўлишни хоҳласа, у бамисоли орқасига сув ортиб, тоққа кўтарилаётган кимсага ўхшайди. Унга чарчоқ ва машаққат етади, амалидан бирортаси қабул қилинмайди...

Эй Одам фарзанди! Билгинки, фақат Мен учун холис бажарилган амални қабул этаман. Амални холис бажарувчилар нақадар бахтиёр!

Эй одам фарзанди! Агар қашшоқлик сен томон келаётганини кўрсанг: "Марҳабо солиҳлар тантанаси!" - дегин.

Эй Одам фарзанди! Агар бойлик сен томон келаётганини кўрсанг, «Марҳабо, жазоси тезлатилган гуноҳлар!» дегин. Агар меҳмонни боғлиқ ҳолда кўрсанг (яъни, уйингга меҳмон келиши узилса, "аъзу биллаҳи минаш-шайтонир рожим" - дегин).

Эй Одам фарзанди! Мол-дунё Меники, сен эса қулимсан, меҳмон Менинг элчим. Неъматимни сендан тортиб олишимдан қўрқмайсанми? Ризқ Менинг ризқим, шукр қилиш сендан, фойдаси ҳам ўзингга қайтгувчидир. Сенга берган неъматларим учун Менга ҳамд айтмайсанми?

Эй Одам фарзанди! Зиммангда учта мажбурият бор: молингдан закот бериш, қариндошлар билан алоқани узмаслик, оиланг ва меҳмонларингга тааллуқли ишлар. Агар буюрганимни қилмасанг, (шармандали жазолаш билан) сени бутун оламларга ибрат қиламан.

Эй Одам фарзанди! Агар қўшнингнинг ҳаққига оиланг ҳаққини адо қилгандек риоя қилмасанг, сенга назар солмайман, амалингни қабул қилмайман, дуонгни ижобат этмайман.

Эй Одам фарзанди! Ўзингга ўхшаган махлуқларга суюнма. (Суюнсанг), уларга топшириб қўяман. Махлуқотларимга такаббурлик қилма, чунки келиб чиқишинг нутфадандир. Мен сени сийдик йўлидан, эркак кишининг бели билан аёлнинг кўкрак қафаси ўртасидан отилиб чиқувчи бир сувдан яратганман. Сен учун ҳаром қилган нарсаларимга қарама. Чунки (қабрда) биринчи қурт ейдиган аъзонинг икки кўзингдир. Билгинки, сен назар солганингга ҳам, муҳаббатингга ҳам ҳисоб-китоб қилинасан. Эртага олдимда турадиган мақомингни эсла. Албатта Мен кўз очиб-юмгунча ҳам қалбингдан ғофил эмасман. Албатта Мен қалбларни билгувчи Зотман».

ОХИРАТ БОҚИЙДИР

«Эй Одам фарзанди! Менга хизмат қил, чунки Менга хизмат қилган кишини яхши кўраман ва бандаларимни ҳам унга хизмат қилдираман. Албатта сен умрингнинг ўтган қисмида Менга қанча осийлик қилганингни билмайсан ва қолган қисмида ҳам қанча осийлик қилишингни билмайсан. Мени эслашни унутма. Албатта Мен Ўзи истаган ишни қилгувчи Зотман. Менга ибодат қил, чунки сен хор бир қулсан, Мен эса улуғ Парвардигорман. Агар Одам фарзанди бўлган биродарларинг-у суюкли дўстларинг гуноҳларинг ҳидини сезишганида, гуноҳларинг

билдирган нарсдан хабар топишганида албатта улар сен билан бирга ўтирмас, сенга яқинлашмас эдилар. Бу гуноҳлар ҳар куни кўпайиб бораверса, қандай бўлади?! Умринг эса туғилганингдан буён қисқармоқда.

Эй Одам фарзанди! Кемаси парчаланиб, ёғоч тахта устида қолган, денгиз тўлқинлари ўраб олган кишининг мусибати ҳам сеникидан катта эмас. Гуноҳкор эканингни аниқ бил, амалинг (қабул бўлмай қолиши)дан хавфда бўл!

Эй Одам фарзанди! Мен сенга офият назари билан боқаман. Гуноҳларингни ёпаман. Мен сендан беҳожатман. Сен эса Менга ҳожатинг бўлишига қарамасдан, гуноҳларинг билан Менга юзланяпсан.

Эй Одам фарзанди! Қачонгача алдайсан?! Дунёни тузатиш пайдасан, ҳолбуки у ўткинчи. Охиратни хароб қиляпсан, ҳолбуки у боқий.

Эй Одам фарзанди! Агар осмонлару ер сен учун мағфират тиласа, гуноҳларингга йиғламоғинг лозим бўлади. Чунки ҳали Менга қай аҳволда йўлиқишингни билмайсан.

Эй Мусо ибн Имрон! Айтмоқчи бўлганларимни эшит, ҳақни айтаман: бандаларимдан бирортаси мўмин бўлолмайди, токи одамлар унинг ёмонлигидан, зулмидан, макридан, чақимчилигидан, зўравонлигидан ва ҳасадидан омон бўлмагунича (яъни, одамларга мазкур ёмонликларни қилмаган кишигина ҳақиқий мўмин бўлади).

Эй Мусо! Айтинг: «Ҳақ Парвардигорингиз томонидандир. Ким хоҳласа, иймон келтирсин, ким хоҳласа, кофир бўлсин».

АМАЛИНГНИ РИЁДАН ХАЛОС ЭТ

«Эй Одам фарзанди! Сен икки неъмат орасида тонг оттирдинг. Улардан қай бири сенга зарарлироқ эканини билмайсан: одамлардан бекитилган гуноҳларингми ёки сен ҳақли бўлмаган ҳолда эшитган мақтовларингми? Агар одамлар сен ҳақингда Менинг билганларимни билганларида сенга салом ҳам беришмас эди. Ўша берганларимдан ҳам улуғроғи офият, одамларнинг ҳожати сенга тушиб турганида сенинг одамлардан беҳожат бўлишинг, уларнинг озоридан ҳимоя қилинишингдир. Менга ҳамд айт, неъматимнинг қадрига ет, амалингни риёдан халос эт. Доимо сафар хавфида бўлган мусофир каби йўл озиғини ғамла. Хайр амалингни Аршим остига жойла.

Эй Одам фарзанди! Тош қалбларингиз амалларингизни кўриб йиғлайди, амалларингиз жуссангизни кўриб йиғлайди, жуссаларингиз тилларингизни кўриб йиғлайди, тилларингиз кўзларингизни кўриб йиғлайди.

Эй Одам фарзанди! Ҳазиналарим ҳеч қачон тугамайди. Инфоқ қилганинг миқдорида сенга инфоқ қиламан, бахиллик қилганинг миқдорида сенга бахиллик қиламан.

Сен берган ризқимни мискинлардан қизғанишинг ёмон гумон, қашшоқликдан кўрқиш ва Менга ишончсизлигинг туфайлидир. Чунки Мен асл хилқатингни ризққа эътибор берадиган қилиб яратдим. Бас, қачонки сен ризққа интилсанг-у, Мен сени ризқлантирсам, инфоқ қил, кўлингдаги ризқ Меники, бас, бандаларимга бахиллик қилма. (Инфоқ қилган нарсанинг) ўрнига (ундан ҳам яхшироғини) беришга кафилман, ажрини ваъда этдим. Яна нега Китобимга шак келтирасан?! Ваъдамни рост деб билмадинг. Ким пайғамбарларимни тасдиқламаса, Парвардигорлигимни инкор этибди. Ким Парвардигорлигимни инкор этса, уни юзи билан дўзахга қулатаман».

ВАЛИЙЛАР АЛЛОҲНИНГ ДЎСТЛАРИДИР

«Эй Одам фарзанди! Мен Аллоҳдирман, Мендан бошқа илоҳ йўқ. Менга ибодат қилинг, Менга шукр қилинг, куфр келтирманг.

Эй Одам фарзанди! Ким валийларим - дўстларимга душманлик қилса, Мен билан уришишга

бел боғлабди. Мендан бошқа ёрдамчиси бўлмаган кимсага зулм қилган киши учун ғазабим қаттиқдир. Ким тақсимлаб қўйган насибамга рози бўлса, ризқига барака бериб, хоҳламаса ҳам, дунёни у кишининг оёғи остига келтириб қўяман».

СЎНГГИ ПУШАЙМОН - ЎЗИНГГА ДУШМАН

«Эй Одам фарзанди! Қўлингни кўкрагинг устига қўй. Ниманики ўзинг учун яхши кўрсанг, ўзингдан бошқаси учун ҳам уни яхши кўр.

Эй Одам фарзанди! Танинг заиф, тилинг енгил, қалбинг эса золимдир.

Эй Одам фарзанди! Охирги чегара ўлим, ўлим келишидан олдин амал қилиб қол.

Эй Одам фарзанди! То ризқини ҳам яратмагунча, бирорта аъзонгни яратмадим.

Эй Одам фарзанди! Агар сени соқов қилиб яратганимда тил учун, кўр қилиб яратганимда кўз учун, қар қилиб яратганимда қулоқ учун ҳасрат чеккан бўлардинг. Бас, берган неъматимнинг қадрига ет, Менга шукр қил, куфр келтирма, чунки Менга қайтажаксан.

Эй Одам фарзанди! Сенга тақсимлаб қўйган нарсам талабида ўзингни қийнама. Сенга тақсимлаган ҳар бир нарсам то тугагунча, ўзи сени талаб қилиб боради.

Эй Одам фарзанди! Мени ўртага қўйиб ёлғон қасам ичма. Ким Менинг номим билан ёлғон қасам ичса, дўзахга киритаман.

Эй Одам фарзанди! Берган ризқимни еганингдан сўнг тоатимга кириш.

Эй Одам фарзанди! Мендан эртанинг ризқини сўрама, чунки Мен ҳам сендан эртага қиладиган амалингни (бугун) талаб қилаётганим йўқ-ку!

Эй Одам фарзанди! Мен сенинг озгина амалингга розиман. Сен эса берган кўп ризқимга ҳам рози эмассан.

Эй Одам фарзанди! Агар дунёни бандаларимдан бирортасига қолдирганимда албатта уни пайғамбарларимга қолдирган бўлардим, улар (шу дунё орқали) бандаларимни тоатимга ва буйруқларимни бажаришга чақирган бўлардилар.

Эй Одам фарзанди! Улим сенга тушишидан олдин ўзинг учун амал қил. Хато(лар) сени алдаб қўймасин.

Чунки (ҳали) хатолар изидан юриш бор. Ҳаёт ва узун орзу-ҳаваслар сени тавбадан чалғитмасин. Негаки, тавбани кечиктирганинг учун пушаймон фойда бермайдиган кунда пушаймонлар ичра қоласан.

Эй Одам фарзанди! Сенга ризқ этиб берган молдан Менинг ҳаққимни чиқармасанг ва камбағалларни у молдаги ҳақларини олишдан тўссанг, устишта шундай бир золим ҳукмрон қилинадик, у сендан молни тортиб олади, Мен ҳам мол туфайли келадиган савобдан сени маҳрум қиламан.

Эй Одам фарзанди! Агар дунё сен томон юз тутса, ўлимни эсла, агар гуноҳни қасд қилсанг, тавбани эсла, мол-дунё қўлга киритсанг, ҳисоб-китобни эсла, таомга ўтирсанг, очларни эсла, нафсинг заифни (жазолашга) ундаса, Аллоҳнинг сенинг устингдаги қудратини эсла. Агар Аллоҳ хоҳласа, қудратини устингда ҳукмрон қилиб қўяди. Агар устингга бир бало тушса, «Ла ҳавла вала қуввата илла биллаҳил алиййил ъазийм»ни айтиш билан ёрдам сўра. Агар касал бўлсанг, нафсингни садақа билан муолажа қил. Агар сенга бирор мусибат етса, «Инна лиллаҳи ва инна илайҳи рожиъун», **"Албатта биз Аллоҳнинг (бандаларимиз) ва албатта биз у Зотга қайтгувчиларимиз"** (Бақара, 156) дегин».

ЁЛҒОН ДЎЗАХГА ЕТАКЛАЙДИ

«Эй Одам фарзанди! Яхшилик қил, чунки яхшилик жаннат калити ва жаннатга етакловчидир. Ёлғондан четлан, чунки у дўзах калити ва дўзахга етакловчидир.

Эй Одам фарзанди! Билгинки, бино қилган нарсанг ҳам, умринг ҳам хароб бўлиш учун,

жасадинг тупроқ бўлиш учун, тўплаган нарсанг меросхўрлар учундир. (Топган) ноз-неъматларинг ўзингдан ўзгалар учун, ҳисоби эса сенинг зиммангда, жазо ва пушаймонлик ҳам сеникидир. Амал қабрдаги ҳамроҳинг. Ҳисобга тортилишингдан олдин ўзингни ҳисоб қил. Тоатимни маҳкам ушла. Менга гуноҳ қилишдан сақлан. Берганларимга рози бўл, шукр қилувчилардан бўл.

Эй Одам фарзанди! Ким кулиб туриб бир гуноҳни қилса, йиғлаган ҳолида жаҳаннамга киритаман. Кимки кўрқинчимдан, ўтириб йиғласа, кулган ҳолида уни жаннатга киритаман.

Эй Одам фарзанди! Қанча бойлар бор, ҳисоб кун камбағалликни орзу қилиб қолишади. Қанча золимлар бор, ўлим уларни хор қилган. Қанча ширин нарсалар бор, ўлим уларни аччиқ қилган. Берган неъматимдан қанча сурурга тўлишлар бор, ўлим уларни ғамга ботирган. Қанча шодликлар бор, узун қайғуни мерос қолдирган.

Эй Одам фарзанди! Агар ҳайвонлар сизларнинг ўлим ҳақида билганларингизни англаганида эди, ейиш-ичишдан тийилиб, оч ва чанқоқ ҳолда ўлиб кетарди.

Эй Одам фарзанди! Сенга ўлим ва унинг шиддати тақдир қилинган экан, бас, энди сенга на кечаси, на кундузи ором бўлмаслиги керак. Улим шунчалик экан, ўлимдан кейинги, ўлимдан ҳам қаттиқроқ (азоблар) қандай бўлади?!

Эй Одам фарзанди! Охиратда етадиган неъматларинг бор экан, ўлим сирини орқангда бил. Бой берган савоб ишларингга афсуслан. Дунёдан келадиган нарсага шодланма, қўлдан кетганига ғам чекма.

Эй Одам фарзанди! Сени тупроқдан яратдим, туп-роққа қайтараман ва яна тупроқдан қайта тирилтираман. Дунё билан видолаш, ўлимга ҳозирлик кўр. Билгин, агар Мен бир бандани суйсам, у ҳақда дунёга хабар бераман, у бандамни охират учун амал қилдираман, унга дунёнинг айбларини кўрсатиб қўяман. Кейин у дунёнинг айбларидан сақланиб, жаннат аҳлининг амалини қилади. Сўнгра уни Ўз раҳматим билан жаннатга киритаман. Агар бир бандамга ғазаб қилсам, уни Ўзимдан чалғитиб, дунёга машғул этаман, фақат дунё учун ишлайдиган қиламан. Оқибат у дўзах аҳлидан бўлади. Кейин уни жаҳаннамга киритаман.

Эй Одам фарзанди! Барча умр ўтқинчи, гарчи у узун бўлса ҳам. Дунё кун оғаётган пайтдаги сояга ўхшайди, озгина (туради-да), кейин кетади, сен томон қайтмайди.

Эй Одам фарзанди! Мен сени яратган, ризқ берган, тирилтирган, ўлдирадиган ва яна тирилтирадиган, ҳисобга тортадиган Зотдирман. Ёмонликни билдинг, кўрдинг, шундай бўлса ҳам, ўзингдан бирор зарарни даф этолмайсан. На ўзингга фойда келтиришга, на ўлимни (кечиктиришга), на ҳаёт ато этишга, на қайта тирилтиришга қодирсан.

Эй Одам фарзанди! Менга итоат эт, Менга хизмат қил, ризқ учун ғам чекма. Ризқингга Мен кафилман. Кафилликка олинган нарсанинг ташвишини елкангга ортма.

Эй Одам фарзанди! Сенга тақдир қилинмаган ва сен ета олмайдиган нарсани қандай устингга юклайсан?! Шунингдек, қилмаган амалнинг савобини ҳам олмайсан.

Эй Одам фарзанди! Йўли ўлим бўлган киши қандай дунёга хурсанд бўжши мумкин?! Қабр уйи бўлган киши қандай қилиб дунё ҳовлисидаги уйда шодмон бўлиши мумкин?!

Эй Одам фарзанди! Озгина ризқинг бўлиб, шукрли бўлишинг ризқинг кўп бўлиб, ношукр бўлишдан яхшироқдир.

Эй Одам фарзанди! Молингнинг яхшиси (охират учун) тақдим қилганингдир. Молингнинг ёмони дунёда қолдирган молингдир. Ўзинг учун (ўзингдан олдин) яхшилиқни жўнат. Сенга ўлим келишидан аввал ўша яхши амалингни ҳузуримда топасан.

Эй Одам фарзанди! Мен ғамгин бўлганларнинг ғамини аритувчи, истиғфор тилаганларни мағфират қилувчи, тавба қилганларни қайтарувчи, яланғочларни кийинтирувчи, хавфда бўлганларни хавфдан асрагувчи, очларни тўйдирувчи Зотдирман. Агар бандам Менга итоат этса, буйруғимга рози бўлса, унинг ишини осон қилиб, унга ёрдам бераман, қалбини очиб қўяман.

Эй Мусо! Ким камбағаллар ва етимлар моли билан бойиса, Мен уни дунёда камбағал қилиб,

охиратда азоблайман. Ким камбағал ва заифларга жабру ситам қилса, унинг уйини хароба ҳолида қолдириб, ўзига дўзахдан маскан қиламан. **«Дарвоқе, бу (панд-насихатлар) аввалги (пайғамбарларга нозил бўлган) саҳифаларда - Иброҳим ва Мусо саҳифаларида ҳам бордир»** (Аъло, 18-19).

БИР ҚАЛБГА ИККИ МУҲАББАТ ЖАМ БЎЛМАС

«Эй Одам фарзанди! Дунё муҳаббатини қалбингдан чиқар. Чунки Мен Ўзимга бўлган муҳаббат билан дунё муҳаббатини ҳеч қачон бир қалбда жамламайман.

Эй Одам фарзанди! Зикрим учун вақтингни ғанимат бил, Мен ҳам шунда сени фаришталарим ҳузурида зикр қиламан.

Эй Одам фарзанди! Қачонгача «Аллоҳ, Аллоҳ», дейсиз-у, қалбингиз, машғулотиңиз, ҳимматиңиз Аллоҳдан ўз-гаси билан банд. Аллоҳдан ўзгасидан қўрқингиз, бас, энди қайсарлик қилмаган ҳолда Аллоҳдан кечирим сўранглар. Чунки қайсарлик билан (яъни, хатодан қайтмасдан) мағфират тилаш ёлғончиларнинг тавбасидир. Роббинг бандаларига зулм қилувчи эмас. Ажалинг орзу-ҳавасларинг устидан кулади. Қазои қадарим эҳтиёткорлигингга кулади. Тақдирим тадбирингдан кулади. Тақсимотим ҳою-ҳавасингга кулади. (Ризқ) талабига беъътибор бўл. Қазои қадаримга, тақсимотимга бўйсун. Чунки ризқинг ўлчанган, тақсимланган. Тақдир қилган нарсам муҳрлаб қўйилган, (солиҳ) амалларни қилиб, охиратинг учун шошил. Билгинки, дунёдаги ризқингни ўзингдан бошқа ҳеч ким емайди. Биз уларнинг дунё ҳаётидаги тирикчилигини ўрталарида тақсимладик ва баъзиларининг даражаларини бошқаларникидан кўтариб қўйдик. Мен дунёга ваҳий қилдим: «Эй дунё, дўстларимга хор ва арзимас бўлиб кўрингин, токи улар дийдоримга муштоқ бўлишсин».

Эй Одам фарзанди! Билгинки, гарчи ёмон кўрсанг-да, ўлим сенга тушгувчидир. Парвардигорингнинг ҳукмига сабр қил. Сен кечадан (бўлган соатларда) ва юлдузлар юз ўгириб кетгач (яъни, саҳар пайтларида) ҳам, Роббингга тасбеҳ айт. Эй Одам фарзанди! Сенда ҳам, Менда ҳам хоҳиш бор. Лекин Менинг хоҳлаганим бўлади!

Эй одамлар! Ким Мен томон интилса, танийди. Ким таниса, Мени хоҳлаган бўлади. Ким хоҳласа, Мени талаб қилган бўлади. Ким талаб қилса, Мени топади. Ким топса, Мени эслайди. Ким Мени унутмасдан эсласа, Мен ҳам уни эслайман, унутмайман.

Эй Одам фарзанди! Токи тўртта (ўлим)ни ҳис этмагунингча амалинг холис бўлмайди:

- 1) қизил ўлим - азият ва қийинчиликларга дуч келиш;
- 2) оқ ўлим - узоқ сукут қилиб турмоқ;
- 3) сариқ ўлим - эътибор билан узоқ тафаккур қилиш;
- 4) қора ўлим - ҳавою нафсга муҳолиф бўлмоқ.

Аллоҳ таоло бу ҳақда: «Албатта Аллоҳ йўлидан озадиган кимсалар учун ҳисоб-китоб кунини (яъни, қиёматни) унутиб кўйганлари сабабли каттик, азоб бордир», деб айтган (Сод, 26-оят)».

ЕР АМАЛЛАРГА ГУВОҲДИР

«Эй Одам фарзанди! Фаришталарим кечасию кундузи кетма-кет келиб, айтган ва қилган нарсаларингни ёзиб боришади. Ер эса устида бажарган амалларишта гувоҳ бўлади. Осмон ҳам ўзи томон кўтарилаётган амаллариюта гувоҳ бўлади. Қуёш ва ой ҳам кўраётган нарсаларига гувоҳ бўлишади. Аллоҳнинг Ўзи гувоҳликка кифоя Зотдир.

Эй Одам фарзанди! Билгин, албатта ҳалол нарса қатра-қатра бўлиб келади. Ҳаром нарса эса сел каби келади. Кимнинг ҳаёти соф-мусаффо бўлса, дини ҳам соф бўлур. Сен бойликка хурсанд бўлма, чунки у абадий эмас. Аллоҳнинг тоатига сабр қил, чунки Аллоҳ барча қийинчиликда ёрдам беради. Камбағалликдан безовта бўлма, чунки у сенга узил-кесил

белгиланган нарса эмас. (Яъни, Аллоҳ фазлига олса, бойиб кетасан.) Аллоҳнинг раҳматидан ноумид бўлма, чунки Аллоҳ кечирувчи ва раҳмли Зотдир. Гуноҳни тарк қил, чунки гуноҳ жаҳаннам томон кетаётган гуноҳкорнинг озиғидир. Бойликка хурсанд бўлма, чунки бойлик дунё ҳаётида азиз, охиратда эса хорлиқдир. Ҳақиқатда охират азизлиги улуғ ва мангудир. Билгин, сендан истиғфор, Мендан эса гуноҳларни кечиришдир. Сендан тавба, Мендан эса қабулдир. Сендан шукр, Мендан эса кўпайтириб, зиёда қилиш. Сендан сабр, Мендан ғалаба. Сен илм толиби бўл, жаннат йўлига йўллаб қўйиласан.

Эй Мусо ибн Имрон! Агар бандамнинг қалби кўпроқ дунёга машғул бўлса, унинг қалбини камбағаллик билан машғул қилиб, ўлимни эсидан чиқартириб, мол-дунё кўпайтириш касалига мубтало қилиб, охиратдан ғафлатда қолдираман. Агар бандамнинг қалби кўпроқ охират ишига машғул бўлса, бутун ғами Менинг ибодатимга йўлланиб, бандаларимни унинг хизматига машғул қилиб, қалбини муҳаббатимга тўлдириб қўяман».

МАЪНАВИЯТНИ ТАРҒИБ ЭТУВЧИ КИТОБ

Ҳадисларнинг Ҳадиси қудсий деб номланувчи тури мартаба жиҳатдан Қуръони карим билан Ҳадиси набавий ўртасида туради. "Ҳадиси Раббоний", "Илоҳий ҳадислар" истилоҳлари билан ҳам юритилади. Бу ҳадислар "Аллоҳ айтди", "Пайғамбаримиз (с.а.в.) Аллоҳ таборак ва таолодан хабар беришларича" сингари иборалар билан бошланади.

Ушбу ҳадисларни ҳам тўплаб ўқувчиларга етказиш маълум анъанага эга. Хусусан, машҳур ислом олимлари ўз асарларида қудсий ҳадислардан кўплаб намуналар келтиришган.

"Ҳужжатул ислом" номи билан дунёга машҳур Имом Ғаззолий тасниф этган мазкур "Қирқ ҳадиси қудсий" китобида ҳам - умр мазмуни, сабр-қаноат, хушмуомалалик, аҳдга вафо, меҳр-шафқат каби фазилатларнинг инсоннинг ҳам дунё ҳам охираат ҳаётидаги фойдалари, бир сўз билан айтганда стук маънавиятли комил инсон бўлишнинг йўл-йўриқлари ҳақидаги илоҳий ҳадислар ўрин олган.

Китобда инсондаги маънавий хасталикларга малҳам бўладиган ўринлар талайгина. Биргина мисол:

"Агар қалбингда ғашлик, баданингда беморлик, ризқингда маҳрумлик, молингда камчилик топсанг, демак, билгинки, сен бефойда нарсани (кўп) гапирибсан".

Комил инсон, юксак маънавият масалалари долзарб аҳамият касб этаётган бугунги кунда мазкур мўъжаз рисола ўқувчиларимизга яхши ёрдамчи бўлади.

Зоҳиджон ИСЛОМОВ,
филология фанлари доктори, профессор